

DOBRAY SAROLTA

BEŰZETÉS
A
PARADICSOMBA

1992 mesék

Szerelem

Az út mellett van a tanya, látni itt az összedúlt gereblyék, a kifordult akkumulátorok és ténfergő kutyák között, ahogy az autók – nem sokan – elhúznak az aszfalton. Elfele húznak, de nem innen, hanem valahonnan mindig máshonnan, valahova máshova.

Polyákbokor.

Ez a tanya ezekkel a kutyákkal, ezzel a férfival az út mellett is a világvége. Nincs is. A férfit Mezei Andrásnak hívják, ezt mondja, amikor bemutatkozik, a kezét nem is nyújtja, én nyújtom csak felé az enyémet, szégyelli talán a piszkot rajta. Hányan tudhatják, hogy Mezei András a világon van? Hogy reggel felkel, lélegzik, eszik, iszik, hogy a fejét a pokróc alá dugja, ha bánata van?

A lábát mondja, rögtön a bemutatkozás után. Fel is húzza a nadrágszárát, csak egy félarasznit.

– Látja? Látja...?

Nem látom, le kellene ahhoz hajolni egészen a porba, a lába mellett pörgő, ziháló kutya pofájába. De ő maga mindig látja, érzi, a lába rögtön a neve után következik, ha magára gondol.

– Ha csak egy nagyobbacska kavicsra rálépek, nyüszíték a fájdalomtól. A fájáson kívül nincs semmi. Nincs semmi.

Halkan beszél, egész közel kellene menni hozzá, de mégsem lehet, annyira magában van. Szép férfi lehetett egykor, a szemében is ott lebeg valami mélybarna titok. A keze is szép férfikéz.

– Látja, remeg. – Kinyújtja az ujjait előre, már amennyire az ujjak nyúlni akarnak. – Reggelente alig bírom kinyitni ezt a tenyeret. A szememet is alig. Háromszor műtötték a derekamat is. Gerincsérv.

Mikulás Szabolccsal jöttünk ki, a csendes tanyagondnokkal, a Human Net Alapítvány munkatársával. Járra naponta a bokortanyákat Nyíregyháza közigazgatási területén, próbálják csökkenteni a hátrányokat, amelyek az itt élők helyzetéből következnek. Mert, ahogy Mikulás Szabolcs mondja, hátrányok azok vannak bőven, és a helyzet egyre csak romlik, egyre szomorúbb, egyre többen maradnak magukra, hogy aztán jelöletlenül eltűnjenek ők maguk, és őr utánuk a tanyáik is. Mondja Szabolcs, nagy baj az is, hogy sokan nem is kérnek segítséget, szégyellik magukat, a körülményeiket. Hogy a semminél is kevesebbjük van. András is csak nemrég kért segítséget. Így pár napja, hogy Szabolcs hozza nekik naponta az ebédet, szociális alapon.

Mezei András lassan jár, azt mondja, az orvos egyenesen eltanácsolta a járástól. Átmegyünk az udvaron, minden csupa szél, csupa céltalan lobogás, néhány tyúk, zacskók, ponyvák, kiszakadt vezetékek hullámszerűen a maguk szűkre szabott köreiben. Befordulunk a kicsike házba, és azonnal meg-

csap a dohány és a kályha mélymeleg, fejbekólintós szaga. A nagy szegénység melege ez, a fűtetlen szobák hidegének párja. Sohasem kellemes, mindig túl sok vagy túl kevés. Van a másik ház is, vagy egykori épület inkább, mutat kifelé a kicsi ablakon András.

– Anyámék háza volt, de már egy rom. Összedűl ez is itt mindjárt – ezt mondja, halkán, és csak a fejével bök fel, a plafon felé. Hogy lyukas itt is a tető, amott meg csak három fal van a négyből. Ott nőtt fel a kilenc testvérével. – Szegényesen éltünk. Nem volt semmink. Itt születtem, itt is éltem, Debrecenig mentem csak el a mai napig, akkor is a hivatalba vagy a kórházba, mert muszáj volt. Elkezdtem az iskolát, de a harmadik osztályban megakadtam. Felmentettek idegileg.

Kérdezem, mi az, hogy idegileg, hogy mi történt. Nem tudja, de nem is gondolja, hogy tudnia kéne. Megmondták neki, hogy ő inkább ne járjon iskolába, és ő sosem kérdezte, miért.

– Amíg apám élt, az jó volt. Addig szerettem. Amikor meghalt, azt nem tudtam elviselni. Fogságban volt. Nem is tudom, hol, de odavolt vagy hat éven át. Csak vártam, minden nap. Anyám aztán egyedül nevelt fel tíz gyereket. – Mégiscsak megjelenik egy félmosoly a szája szélén meg a szemében. – Segítettem anyámnak mindig. Fát vágni, vizet hordani. Anyám kedves volt... Ennyit tudok mondani – megvonja a vállát.

Odafordul a csendes nőhöz, aki a széken ül, a körmét piszkálva.

– Ő meg a Reni – magyarázza. A lánya. Reni nem mozdul, csak fekete tekintetét fúrja mélyen az enyémbé, mintha

valami nagy tudás lenne az írisze mögött, ami örökre ott is marad a koponyájába tűrve. Számolgatják, hány éves. Hirtelen nem is tudják.

– Harminc – suttogja aztán a lány.

– Annál biztos több – mondja halkán az apja. Aztán annyiban hagyják, mintha mindegy is lenne.

Onnan mondja tovább András, hogy tizenhat éves korában a csomagolóüzemben kezdett dolgozni. Régen nem beszélt erről, régen nem is gondolt erre. Most gondol, úgy, hogy maga is meglepődik tőle.

– ...ott nagyon jó volt. Mert a lányok nagyon szerettek engem. – A szeme is felcsillan, mintha ott teremnének azok a lányok a fullasztó meleg szobában. – A főnök is szeretett. Mert vidám voltam. Almát csomagoltam, dobozokat hordtam, meg ládákat. Kiskocsival odahúztam, felraktam a szalagra. Húsz évet voltam ott. Aztán eladták a vállalatot, és nem volt munka más.

Mesél egy lovas kocsiról, aminek aztán aláfordult a lába. Végigfuttatja magában hangtalanul az éveket, de nem találja, melyikben történt a baleset. Mindegy ez is.

– Külső, belső boka, az egész szanaszéjjel törött. Azt mondta az orvos, jobb, ha levágják. El volt feketedve egészen, el volt az már majdnem rohadva. De én nem hagytam, legalább a lábam legyen meg. Kértem nagyon a Jóistent a lábamért. Ettem a sok nyugtatót, betakartam a fejem, úgy sírtam mindig. Megköszönöm a Jóistennek azóta is, hogy így megsegített. Más köszönnivalót nem találok, de nem is keresek.

Meg is kapta akkor a papírt az ötvenszázalékos egészségkárosodásról, meg vele együtt a rokkantsági nyugdíjat.

Hogy mennyi volt az akkor pontosan, nem emlékszik, kido-
bálta a papírokat később, keserűségében. Tizenvalahány
ezer. Aztán úgy tíz éve vége lett az egésznek. A világnak is.

– Elvették, és azóta se kapom... – bólint lefele, a földre.
Aztán tessékel, ülünk le. Egy köteg gondosan összerakott
papírt hoz elém, mutatja, mutatná egyszerre az összeset,
mint valami bizonyítékot, ami élet és halál közt meghúzza
a határt. Orvosi papírok.

– Hiába fellebbeztem, jártam be Miskolcra. Azt mondta
nekem Miskolcon akkor a doktornő, hogy nagyon sajnál
engemet, mert tény és való, hogy a betegség fennáll, rá is
írta ő ezt a papíromra. De azt mondták, valaki odaszólt min-
denhova, hogy nekem ne adják meg újra a nyugdíjat. Azt
mondták, azért rendes pénzt szokás fizetni valaki zsebébe,
hogy ráírják. De nekem nincsen pénzem. Honnan volna?

Reni átül a székről az ágyra. Kérdezem Andrást, mit
szokott csinálni a lány egész nap.

– Ül – mondja az apja. – Ül... – ismétli meg. Hátha úgy,
ha kétszer mondja, többnek tűnik. Közben az ablaknál ma-
tat, az összevissza drótok között. Kapcsolná fel a villanyt.

– Na, így van csak ez is összekötögetve, tákolva inkább.
Onnét jön át, a régi házból, mert ott van az óra. Ki akarták
azt is kapcsolni, de aztán megengedték, hogy ilyen feltöltős
villanyóra legyen... Igaz, mióta a nyugdíjat elvették, lett
is egy kis adósságom. – Lehajtja a fejét, erre nem büszke.
Mintha csak tehetne róla. Előhoz egy fecnit is, a számla,
hogy kétezer forintot most töltött fel az órára, de azon
nyomban le is vontak belőle kilencszáznyolcvanat az adós-
ság törlesztése okán. Így megy ez minden alkalommal, amíg
a száznyolcvanezer hátralék ki nem telik.

Reni most az ablakról az ajtóra néz át. Nem sok dolgot lehet itt a szobában nézni. Micsoda türelemjáték. A lány anyja is a vállalatnál dolgozott, ahol András is. Egy barát volt csak, úgymond, semmi több, Renáta egy véletlenből lett. Az anyja nem sokkal azután, hogy megszülte, otthagyta a kórházban. András bement a lányához, amint tudott, elismerte az apaságot, és hazahozta a babát, ide. Akkor még volt munka, volt táppénz, volt minden, már ami itt, a polyáki szelek között a mindent jelenti.

Azt lehetett látni, hogy Reni sérült, hogy az értelme nem ép. De diagnózis nem lett, odáig nem is jutottak. Most sincsen, csak az, hogy ül, ül egész nap, és ha nem ül, akkor fél, akkor retteg. András azt mondja, a lány papírai rég eltűntek. Személyit is csak nemrég segített csináltatni neki a családsegítő.

– Én nem kértem segítséget sosem... Én nem panaszkodtam. Pedig tőlem elvettek mindent. – Mikulás Szabolcs felé emeli a fejét, hálával. – Szabolcsék segítenek most, nem régóta, az alapítvánnyal meg a családsegítővel. Nagyon jók hozzánk. – Mégiscsak úgy mondja ezt, mint ami semmit nem tud itt átfordítani igazán. A lényeget, a lassú, szegekkel kivert csöndet nem.

– De én minden reggel elvittem a lányt az iskolába, elmentem érte délután. Azt én nem hagytam, hogy a nyolc általánost ne végezze el! – Most először, és csak a pillanat tört részére kiegyenesíti a gerincét. Aztán visszahullik önmagába, a lába köré. Azt tapogatja megint.

– Én semmit sem várok már. Hát mit lehetne? – Néz rám, mozdulatlanul.

Akkor veszem észre a virágokat. A szobáról még nem is beszélünk, az eddig mintha épp olyan színtelen lett volna, mint András kedve. De most, ahogy a nő megáll az ajtóban és körbemutat, elkezd rikítani a kontraszt. Eddig is itt volt a nő, csak nagyon szótlanul, akár egy színes szellem. Nem is akar szerepelni. Piros, sárga, lila művirágok az asztalon, a kicsi szekrényen. Nettül narancsra festett falak. Kicsike csipke-terítő. A nő neve Gyöngyi, kezét csípőre rakja. Egy hónapja lakik itt, azóta lett kicsinosítva minden. Mondja, előtte mi volt. A szénfekete falakat, a rothadó szekrényt, a háromlábú, megpenészedett széket, amiket mind kihajítottatott Andrással az udvarra. Tűzre mennek majd. Most Gyöngyi segít Andráséknak, ő kapja a 100%-os rokkantságra a nyugdíjat. Sorolja az agyi infarktuszát, a vérnyomását, a depresszióját, mutatja a maroknyi asznapi gyógyszert. Egy internetes ismerkedőoldalon akadtak össze. Andrást egy – az egyetlen – barátja beszélte rá erre, hogy ne legyen már örökké egyedül, hogy kerüljön már bele valami remény. Az első, akivel üzenetet váltottak, Gyöngyi volt. Felnőtt gyerekei, unokái vannak már.

– Szoktam kérdezni őt, miért jöttél te ide hozzám? Csak hogy lom legyek a nyakadon...? – mondja András egész halkán a szoba közepe felé.

– Hát nem tudom én se – pirul talán a nő. Lefele figyel, a papucsára. – Nem jó egyedül lenni... Meg aztán, valami megfogott benned, András. – Felém fordul, nekem mondja tovább, hogy mi. – Hogy nem verekedős... Nem bántja a nőket. Ha főzök, nem veri a fejemhez a fazekat, hogy túl sós vagy túl sajtos. Ez a szerelem.

András arcára kicsike, kamaszos mosoly kerül, de csak egy pillanat az egész, elmúlik.

– Amíg ő nem jött, ketten voltunk mi itt mindig. A Reni meg én – meséli tovább. – És egyedül a lányt nem lehet hagyni. Volt, hogy hazajöttem, és nem tudtam ide bejutni. Annyi szeget vert az ajtóba, esküszöm. Azt mondta, a szekrényből kijött valami nő, és késsel szurkálódott... Látomásai vannak. – Szomorúan vonja meg a vállát. A lány meg néz, rá, aztán rám, mindig kifelé néz, mindig valami körvonaltalan várakozással, sose befelé. Az apja mondja, szokott a lánynak gyógyszert adni, nyugtatót. Nem olyat, amit az orvos írt fel, orvos nem látta évtizedek óta.

– Most már van időpontunk a pszichiátriára, hogy lett személyije a Reninek. De eddig hogyan vittem volna? – Nem is tudja, magyarázkodjon-e. Aztán mégis. – Amióta a nyugdíjamat elvették, nekem életundorom van. Én akkor összeroppantam, semmi lettem. Bárhova fordulok, csak az elutasítás. Miért forduljak akkor bárhova? Nem nézik, hogy beteg is vagyok, védett korban is vagyok, hatvanhárom évesen. Elmondom én, nem szégyellem, hogy a kgst-piacon a ruszki árulnak gyógyszert, ott szoktam venni magamnak. Nyugtatót. Megmondom nekik, mire kell, azt odaadják. Azt se tudom, mi az, mert oroszul van ráírva. De mit szednék be mást, a rendes gyógyszert megvenni nem tudom, miből. Semmi pénzt nem kapok. Semmit, tavaly október óta. Akkor elvették azt a 22 ezer forint támogatást is, ami volt.* Egy kilométerre van itt a postaláda, oda mindig kimentem, amikor a postásnak hoznia kellett a pénzt. Aztán egyszer

* A foglalkoztatást helyettesítő támogatást – a szerk.

csak hiába mentem. Néztem minden nap, jött-e, nem jött-e. Bementem a hivatalba, ott mondták, azért nem jött, mert elvették. – Hosszú csöndet tart, mintha még mindig nem hinné. – Még egy papírt se küldtek róla. Azt mondták, még a nyilvántartásból is kitörültek, mert nem fogadtam el a közfoglalkoztatást. Megvizsgált pedig az orvos, aki leírta, hogy én csak négyórás munkára vagyok alkalmas, ott is felügyelettel, meg ülésben, az idegállapotom, a lábam meg a sérveim miatt. De nekem se iskolám nincs ahhoz elég, hogy beüljek dolgozni valahova, de ha lenne, akkor is hol lenne éppen olyan munka, amikor semmilyen sincsen. Éjjelente meg rám jön a köhögés, tiszta véres izé jön fel akkor belőlem. Hogyan ássak én árkot?

Gyöngyi szól most közbe, nagy lendülettel.

– Hát hogy? Ahogy mások, a közfoglalkoztatásban. Megállnak az állomáson, aztán ott ülnek egész nap elbújva, semmit se csinálnak. Vagy mehetnél tanfolyamra, András. A lányom is járt főzőtanfolyamra meg mindenre...

Erre András nem mond semmit, csak nézi a nőt, valami nagy, elnéző, ijedt hálával. Az meg belemerül a pakolásba. Megjegyzi, kell még egy szép függöny majd az ablakra.

Kimegyünk az udvarra. Mutatja András a sok szemetet, az összedőlt, régi bútorokat, a mindenféle vasakat, lomokat, aztán mondja, mondja megállíthatatlanul.

– Nem szégyellem, ha úgy vagyok, én is elmegyek, gubbrálok. Ha meg olyasmit találok, kiviszem a régiségpiacra. A kétszáz forint is kétszáz forint. Csak hát fél már az ember mindentől, fél a büntetéstől. Büntetik már a szegénységet, a szükségét is. Akkor is hív a Gyöngyi mindig, kérdezi, hol vagyok, aggódik. Azt mondja nekem, „drágám”. Így. Ha

rám jön a bánat, én be szoktam húzni a fejem a paplan alá, mint a gyerekek. Akkor a Gyöngyi kitakarja, és azt mondja, ne csináld. De van, hogy azt mondja, el fog innen menni. És igaza is van. Miért maradna...?

Csak néz rám, mintha várna tőlem valami választ. Valami csodát.

Újra feltámad a szél, csupa céltalan lobogás, néhány tyúk, zacskók, ponyvák, kiszakadt vezetékek hullámszerűen a maguk szűkre szabott köreiben. Kinn, az úton autók húznak el, máshonnan, máshová.

(2019)

Megjelent a cikk, és én alig győztem a felajánlásokat továbbítani Mikulás Szabolcsnak. Ő aztán továbbította őket Mezei Andráséknak. Az olvasók küldtek tárgyakat, gyógyszert, élelmiszert, pénzt. Muszáj volt Mikulás Szabolcsnak megfognia András kezét, és elvinni őt a bankba, hogy saját nevére szóló számlát nyissanak. Oda megy azóta is – három éve már – minden egyes hónapban az a negyvenezer forint egy ismeretlen jótétevőtől. Az nekik egy fél világ.

Gyöngyi azóta is ott van Andrással, azaz újra ott van. Szereti. Ő vigyáz Renire, amíg András az erdőre jár, fát gyűjteni télire, meg összeszedi a hasznosnak gondolt lombozatot. Renit egyedül hagyni most sem lehet, de figyelni kell rá erősen amúgy is.

Egyszer baltával támadt Andrára.

A családsegítő ügyműködése mentén lettek papírok, orvosok meg hivatalosak Renátának, Andrásnak is. Így lett nyug-

díj is, végre. És életbiztos elektromos hálózat. Összeadták idegen emberek.

Mikulás Szabolcs azóta is hordja nekik az ebédet, azzal a különbséggel, hogy Andrásnak most már fizetnie kell érte. Van már keresete. A nyugdíja közel nyolcvanezer forint...

És Mezei András már jobban van, már nem hajtja annyiszor a takaró alá a szomorúság. Nevet is néha, mosolyog. Mert megtudták az emberek, hogy ő van, hogy él, ott, azon az út menti tanyán. Sőt. Ő maga is elhiszi már, hogy létezik.

Éden, avagy beűzetés a Paradicsomba

Ülnek egymás mellett a hajléktalanszállón, válluk összeér. Körülöttük kacatok (kincsek), és a talált vacsora. Kukázásokból van minden, kivéve az egészséget, mert az nincsen. Talán sose volt. Van más.

– ...szóval álltam ott az erdőben, mint Robin Hood, vagyis hát éppen pisiltem, mikor ez a falu legszebb, fényes-séges leánya elémbe toppant – így kezdi Józsi, zengő, temp-lomi hangon.

– Éppen karácsony szentestéjén lesz huszonkét éve...

Ezt már Zsuzsa sóhajtja hozzá, és vékony, olajos ujjait Józsi homlokához érinti. A hangja fáradt, most ért „haza” az utcaseprésből. Józsi kihúzza magát, egy elnagyolt moz-dulattal felitatja a gennyet a bal vállán tátongó sebgödörből. Mintha csak a homlokát törölné meg.

– A nyolc év alatt, amit odáig abban a vadkempingben lehúztam, nem láttam olyan szépet.

Zsuzsa pirul, akár egy hamar felnőtt kislány, Józsi mell-kasához fúrja a fejét. Az megsimogatja, puhán.

– De akkor ő még a férjével lakott a telepen.

Zsuzsa csak nézi az összetört testet, mosoly nélkül. Lehalkítja a hangját, a fejét leszegi.

– Engem sosem szerettek. Semmire sem emlékszem, nem is akarok. De tőle mindent megkapok, ami elveszett. Mindent.

Józsi a kezei közé fogja a sovány arcot.

– Az én Sanyarú Saroltám... Igen, Te megérdemled, még sokkal többet is. De többet én nem tudok, mert tőlem elvették, belőlem kiverték. Emlékszem, egyszer felszálltam a vetőgépre „kutyázni” a többi ördögfajzattal. Anyám meglátta, mennyire örvendezem, hát úgy összecsapkodott a vizes felmosóronggyal. Sűrűbb volt rajtam a hurka, mint a hentesnél. Apám hazajött, kérdi, miért pityereg ez a kisfiú. Azután ő is megvert. Így ment ez mindennel, minden nap. Még jó, hogy nem voltak többen... – Legyint. – Aztán ipari tanuló voltam Csepelen, dolgoztam a gyárban, de apám lebetegedett, hát hazahívtak Szabolcsba, vigyem tovább az állattenyésztést. Ott megesezt életem első ballépése: megnősültem. Elváltam, irány vissza Pest, vissza Szabolcs, és mentségem nincsen, újra megnősültem.

Kopott fotót vesz elő.

– Így lett ez a gyönyörű kislányom.

Ő még lát mindent, amit az idő, a nap és a fagy lerágott már a képről, a lány szeme színét, és főképp önmagát, még harminc kilóval erősebben, egyenes háttal.

– Nem voltam ám ilyen toprongy mindig... – nevet.

– Gyönyörű volt! Az alakja, mint valami kínai váza! Az izmai, mint azoknak a hatalmas fekete bokszolóknak! Nagyjából. – Zsuzsa a levegőbe rajzol, a magasba néz. – De most